

Framtidsvisioner och drömmen om evigt liv

Transhumanism, kropp och teknologi

BRITT JOHANNE FARSTAD, fil.dr, litteraturvetare och undervisar vid Umeå universitet och Högskolan i Gävle. Hennes avhandling heter *Glaspärlespelaren: Nya världar, etik och androcentrism i Peter Nilsons science fiction-romaner (2013)*. I antologin *Möjliga världar – tekniken, vetenskapen och science fiction*, red. Godhe & Ramsten (2010), har hon skrivit artikeln "Science fiction som 'vetandet om det möjliga' och heuristisk metod". Science fiction-genren och populärvetenskapliga framställningar av framtidens sambällen befinner sig i Farstads fokus.

Foto: Silje Helene Farstad.

den litterära genre som framför allt har specialiserat sig på drömmar om framtiden är science fiction (sf). Extrapolering av tendenser i tiden, teknologiska nyvinningar och vetenskapliga innovationer är ett av sf-genrens kännetecken. Symbioser mellan artificiella intelligenser, AI, och människa har en lång tradition i sf-genren som också utforskas av forskare och filosofer som presenterar sina tankar i populärvetenskapliga framställningar. Syftet med denna artikel är att diskutera framtidsfantasier författade av naturvetenskapsmän och filosofer som drömmar om att undvika döden med hjälp av modern teknik. Möjligheten att uppnå frihet från den biologiska kroppen och drastiskt förlänga människors livslängd är framtidsscenarioer som formuleras och diskuteras av allt fler författare, vetenskapsmän och filosofer.

TRANSHUMANISM

Filosofen Nick Boström är en av upphovsmännen till World Transhumanist Association (WTA) och skriver att "Human nature as we currently know it is not an eternally fixed constant, but, I believe, an early draft of a work-in-progress".¹ Människan befinner sig enligt tankemodellen på ett tidigt stadium i en evolutionskedja och han menar att människan själv bör ta kontroll över vilken riktning utvecklingen skall ta. WTAs målsättning är att främja människors möjligheter att utvecklas till högre nivåer när det gäller intellektuell kapacitet och en förbättrad livskvalitet som definieras utifrån livs-

längd, hälsa och individers valfrihet när det gäller att (om)forma sin kropp och sitt liv. Den mänskliga kroppen uppfattas som ett "uttryck" och man menar den kan förändras och förbättras till oigenkännlighet. Drivande krafter i organisationen anser att ett naturligt steg i mänsklighetens utveckling är att vägra acceptera ålderdom och död. Transhumanister strävar efter att uppnå nya och kontrollerade nivåer i det som tidigare har varit en slumpartad evolutionskedja på mentala och intellektuella plan i tillägg till "förbättringar" av den fysiska kroppen.

Mänskligt liv med sina erfarenheter och minnen har förflyttats allt längre bort från kroppen; till intellektet, och många anser att det kommer att bli möjligt att omvandla mänskliga kunskaper till digitala koder. Transhumanister föreställer sig att en fullständig symbios mellan teknik och människa både är möjlig och önskvärd och en oändlig livslängd framställs som det främsta målet. Många vill på olika sätt utveckla människor till "högre" medvetandenivåer, konstruera "friskare", "bättre" och mer "intelligenta" individer. Målet är att helt undvika döden. Vad man avser med friskare kropp, bättre livskvalitet, intelligens och så vidare diskuteras eller problematiseras inte utan man har en mycket materialistisk syn på kropp och liv och utgår ifrån att det finns konsensus i samhället om dessa termer och de värderingar som detta implicerar.

KROPPEN SOM ROBOT

Robotikforskaren Hans Moravec beskriver i *Mind Children* populärvetenskapligt hur en symbios mellan människa och maskin ska ske med hjälp av framtidens teknik.² Han beskriver hur detta kan för-

verkligas: "The surgeon's hand sinks a fraction of a millimetre deeper into your brain [...] Layer after layer the brain is simulated, then excavated. Eventually your skull is empty [...] your mind has been removed from the brain and transferred to the machine".³ Överföringen av mänskligt vetande från en mänsklig kropp till en robotliknande maskin beskrivs som en kopieringsprocess där hjärnan avtäcks och kopieras genom en kombination av kirurgiskt ingrepp och en form av hjärnscanning. Efter det kirurgiska ingreppet dör den gamla kroppen och individen vaknar upp i sin nya kropp: "Then, once again, you can open your eyes. Your perspective has shifted. The computer simulation has been disconnected from the cable leading the surgeon's hand and reconnected to a shiny new body of the style, colour, and material of your choice. Your metamorphosis is complete".⁴ Medvetandet och personligheten är intakt fränsett att det nu befinner sig i en artificiell kropp.⁵

Moravec beskriver framgångssättet som ett fullt seriöst förslag på transformation från en mänsklig till en artificiell existensform som han drömmer om att skall bli möjligt i framtiden. Visionen Moravec argumenterar för beskrivs som genomförbar med förankring i verklighetens forskning och som eftersträvaransvärda framtida målsättningar för vetenskaplig forskning och den mänskliga framtiden. Det medvetande som vaknar upp i ett robotskal efter operationen, eller informationsöverföringen, framställs som identiskt med det mänskliga medvetande som tidigare befann sig i en biologisk kropp. Skillnaden är att den nya kroppen är osårbar och i princip outslitlig. Moravec vidareutvecklar sina tidigare idéer i *Robot: Mere Machine to Transcendent Mind* (1999) och skriver att "Intelligent machines,

which will grow from us, learn our skills, and initially share our goals and values, will be the children of our minds. [...] we as parents can gracefully retire as our mind children grow beyond our imagination".⁶ Moravec blandar fakta och fiktion i sin framställning av konsekvenserna av den nuvarande AI-forskningen och kombinerar detta med ett deterministiskt evolutionärt förlopp. Han kallar mänsklighetens framtida symbiotiska avkomma "mind children"⁷ och beskriver en posthuman tillvaro just i betydelsen att mänskligheten som biologisk varelse försvinner tack vare avancerad teknik.⁸ Mänskligheten har ersatts av outslitliga och odödliga maskinvarelser.

Dataexperten Rodney Brooks skriver i *Flesh and Machines: How Robots Will Change Us* (2002) hur värden förändras och så även mänskligheten i ett förlopp som framställs som en naturlig och eftersträvarsvärd evolution.⁹ Retoriken är tvingande, läsaren skall övertygas om det naturliga och självklara i den fortsatta utvecklingen mot ökad interaktion mellan människor och maskiner. Genom att peka på de förändringar som redan skett, som människor lever med och tar för givna, argumenterar han för att vi kommer att få allt större tolerans för att förbättra våra biologiska kroppar såväl som våra hjärnor. En ofrånkomlig utveckling beskrivs där tekniken ingår i våra kroppar och med det ändrade livsförutsättningar som han är övertygad att kommer bli något bättre.¹⁰ Datateknologen Ray Kurzweil slår helt enkelt fast att "The intelligence of machines – nonbiological entities – will exceed human intelligence early this century."¹¹

Man tänker sig att framtidens människor med hjälp av kombinationer av biologiska och datateknologiska implantat kan förbättra minneskapacitet, perception och

livslängd. Några av de möjligheter man tänker sig är bieffekter av aktuell medicinsk forskning som utvecklas som hjälp för människor med olika fysiska hinder. Fullt friska människor kan använda tekniken för att bli just "more than human".¹² Genom att hänvisa till evolutionsmönster och tala om "förbättringar" av den mänskliga rasens kapacitet, försöker man påvisa nödvändigheten av att fortsätta utvecklingen av teknologierna. Det transhumanistiska tänkandet omfattar medborgarnas demokratiska rättighet att få tillgång till "förbättringar" samtidigt som man bortser från verklighetens hierarkier där makt och maktlöshet avgör individers faktiska valmöjligheter i sociokonomiska strukturer.

EN GENTETEKNOLOGIS VISIONER

Mikrobiologen Lee M. Silver beskriver i *Remaking Eden: How Genetic Engineering and Cloning Will Transform the American Family* (1998)¹³ de såväl kortsiktiga som långsiktiga framtidsmöjligheter gentekniken kommer att medföra. Silver konstaterar krasst att detta självklart kommer att leda till en ökad segregation mellan mänskliga grupper som baserar sig på tillgång till ekonomiska resurser. Silver argumenterar för att man, trots de uppenbara sociala och ekonomiska orättvisor som kommer att bli ett resultat av privilegierade "förbättrade människor", bör man använda sig av de möjligheter som tekniken erbjuder för att maximera prestationer och öka vissa människors möjligheter till lyckliga liv.¹⁴ I hans argumentation ingår ekonomi i evolutionens dynamik, den starkares rätt över den svagare, och han fastslår krasst att "Extensioned that were once unimaginable will become indispen-

sable [...] To those parents who are able to afford them".¹⁵ Det är de rika som kommer att ha råd att "uppgradera" sina barn som i sin tur har försprång till andra, vilket enligt Silver på sikt och med nödvändighet kommer att leda till väsensskilda mänskliga raser.

Förespråkare för transhumanistiska ideal använder ett historiskt och evolutionistiskt grepp för att visa att det finns en generell mänsklig drivkraft som eftersträvar odödlighet.¹⁶ Genom att lyfta fram genomgripande vetenskapliga uppfinningar inom astronomi och genteknologi argumenterar Ben Bova för att odödlighet är ett fullt rimligt framtidsscenario. Han menar att det är något man i vår tid kan förvänta sig av den forskning som bedrivs. Han både inleder och avslutar sin bok med att påstå att de första "immortals are already living among us. You might be one of them".¹⁷

ETT BÄTTRE LIV FÖR DE REDAN PRIVILIGERADE?

De populärvetenskapliga exempel jag har lyft fram är skrivna av forskare, futurister, filosofer och transhumanister som presenterar hypotetiska resultat och framtida konsekvenser av sin forskning för allmänheten. Sf-genrens fantasifulla framtids-scenarier som utforskar samma områden beskriver dystopiska resultat ut från samma premisser: författarna sätter in tekniken i socioekonomiska, politiska och mänskliga perspektiv och berättar vilka problem "enhancement" kan resultera i på både individuella och kollektiva nivåer.

Hypotetiska framtidsscenarier av "post-human" och/eller "transhumana" framtida tillstånd som beskrivs är i många fall kontroversiella och detta gäller både om de

presenteras i populärvetenskaplig form av verklighetens forskare och filosofer eller som fiktiva framställningar skrivna av sf-författare. Professor Francis Fukuyama anser att transhumanismen är den största faran för global mänsklig välfärd om den omsätts till verkligheten på grund av att rörelsen strävar efter att "liberate the human race from its biological constraints".¹⁸

De utopiska framtidsfantasierna och berättelserna har på det sättet ändrat såväl sitt tilltal som sin tänkta publik. Berättarna sitter i laboratorierna och skapar framtidsteknik som de sedan lägger stor kraft på att beskriva på målande sätt för en publik som förväntas inse det begränsande i sin nuvarande kropp och livsförutsättning. Man tar för givet att rädsla för döden är en gemensam nämnare och att det finns konsensus gällande viljan att överkomma döden. Man tar också för givet att det är den redan rika delen av världens rättighet att fortsätta utveckla dessa tekniker genom att göra anspråk på ännu större delar av globala resurser – vilket är nödvändigt för att drömmarna skall uppfyllas.

Vad man bedömer vara realistiskt eller önskvärt att sträva mot bottnar i grundläggande värderingar som rör människosyn och människovärde. Transhumanisters anspråk på resurser bör sättas i relation till globala frågor om fattigdoms- och sjukdomsbekämpning och i stora delar av världen saknas det fortfarande tillgång till fundamentala mänskliga behov som tillgång till rent vatten, elektricitet och enkla mediciner. Det transhumanister inte diskuterar är vad man förstår med ett gott liv, en fungerande kropp, ett väl utvecklat sinne för empati, solidaritet, vad kärlek och vänskap är, vad man avser med mänsklig gemenskap eller vad ett gott samhälle egentligen är. Dessa berättelser

är i hög grad författade av forskare och filosofer från västvärlden med ett imperialistiskt perspektiv på såväl jordens resurser som på andra människor i denna värld. Det är berättelser som det är viktigt att diskutera, för livets fortsättnings skull.

NOTER

- ¹ www.nickbostrom.com <http://nickbostrom.com/utopia.html>.
- ² Hans Moravec, *Robot: Mere Machine to Transcendent Mind*, Oxford University Press, (Washington, 1999), s. 126 ff.
- ³ Hans Moravec, *Mind Children: The Future of Robot and Human Intelligence*, Harvard University Press (Cambridge, 1990), s. 110.
- ⁴ Ibid.
- ⁵ Katherine N. Hayles, *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature, and Informatics*, The University of Chicago Press, (Chicago, 1999), s. 36, 54, 193 och 283.
- ⁶ Hans Moravec, *Robot: Mere Machine to Transcendent Mind*, s. 126.
- ⁷ Ibid., s. 211.
- ⁸ Ibid., s. 109–110.
- ⁹ Rodney A. Brooks, *Flesh and Machines: How Robots Will Change Us*, Pantheon Books (New York, 2002), s. 238.
- ¹⁰ Ibid., s. 232.
- ¹¹ Ray Kurzweil, "The Evolution of Mind in the Twenty-First Century, i *Are We Spiritual Machines: Ray Kurzweil vs. The Critics of Strong A.I.* Discovery Institute (Washington, 2002), s. 12.
- ¹² Ramez Naam, *More than Human: Embracing the Promise of Biological Enhancement*, Broadway Books (New York, London, 2005), s. 229.
- ¹³ Lee M. Silver, *Remaking Eden: How Genetic Engineering and Cloning Will Transform the American Family*, Avon Books (New York, 1998), s. 280.
- ¹⁴ Ibid.
- ¹⁵ Ibid.
- ¹⁶ Ibid., s. xiv–xv.
- ¹⁷ Ibid., s. 3 och 251.
- ¹⁸ "Transhumanism," *Foreign Policy* (September–October 2004), http://www.foreignpolicy.com/articles/2004/09/01/transhumanism?wp_login_redirect=0.

REFERENSER

- Brooks, Rodney A., 2002. *Flesh and Machines: How Robots Will Change Us*. New York: Pantheon Books.
- Hayles, N. Katherine, 1999. *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature, and Informatics*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Kurzweil, Ray, 2002. *Are We Spiritual Machines: Ray Kurzweil vs. The Critics of Strong A.I.* Washington: Discovery Institute.
- Moravec, Hans, 1990. *Mind Children: The Future of Robot and Human Intelligence*. Cambridge: Harvard University Press.
- Moravec, Hans, 1999. *Robot: Mere Machine to Transcendent Mind*. Washington: Oxford University Press.
- Naam, Ramez, 2005. *More than Human: Embracing the Promise of Biological Enhancement*. New York/London: Broadway Books.
- Silver, Lee M., 1998. *Remaking Eden: How Genetic Engineering and Cloning Will Transform the American Family*. New York: Avon Books.

Tidsskrifter, webbadresser

- http://www.foreignpolicy.com/articles/2004/09/01/transhumanism?wp_login_redirect=0.
- www.nickbostrom.com <http://nickbostrom.com/utopia.html>.

SUMMARY

Visions of the Future and Dreams About Eternal Life Transhumanism, Body and Technology (Framtidsvisioner och drömmen om evigt liv Transhumanism, kropp och teknologi)

In this article I discuss transhumanism and ideas about "enhanced humans" and "incipient posthumans" as it is described in popular science. In our time we don't find utopist ideas about futuristic technology in science fiction literature, but they prosper in popular science. Futuristic dreams, written by researchers who describe what they wish to accomplish with their work, above all they want to live long and forever. They want to get rid of their biological bodies altogether and live as information patterns on large extremely powerful

computer networks. They want to eventually become ageless creatures with vastly improved intellectual, emotional, and moral capacities. Human nature as we currently know it is valued as “an early draft of a work-in-progress”. They want to live long enough to benefit from advanced life-extension procedures, participate in direct human-machine interfaces, including implants of sensory enhancements, memory expansion, health moni-

toring, and communication devices, among others. In other words: they don’t want to die.

Keywords: transhumanism, enhancing persons, life-extension, ageless.

*Britt Johanne Farstad, Phd, Literary Studies,
Department of Culture and Media Studies, Umeå
University, Umeå, Sweden.*